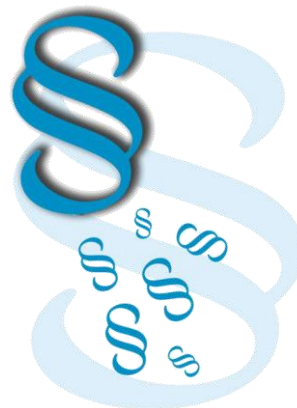

Lagstiftning kring rattfylleri

Sammanfattning

STR:s lärarutbildning

Lagstiftning

april 2013

Lagarna finns bl a på www.notisum.se

Föreskrifterna finns på www.transportstyrelsen.se

Lag (1951:649) om straff för vissa trafikbrott

4 § och 4 a §

Lag om försök, förberedelse, stämpling och medverkan till brott

Brottsbalken 23 kapitlet

4 §

Lag (1999:216) om ögonundersökning vid misstanke om vissa brott i trafiken.

1-6 §

Lag (1976:1090) om alkoholutandningsprov

1-3 §

Körkortslagen

5 kap. Körkortsingripande

Körkortsförordningen

5 kap. Körkortsingripande

TSFS 2012:65

Transportstyrelsens föreskrift och allmänna råd om innehav med villkor alkoholås:

TSFS 2010:125

Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om medicinska krav för innehav av körkort m.m.

Kommentarer till lagstiftningen

Vilka droger?

Lagen gäller inte bara alkohol utan även narkotika och vissa mediciner, t ex lugnande medel och sömnmedel.

Vilka fordon?

Lagen gäller alla slags motordrivna fordon: personbil, lastbil, buss, motorcykel, moped, snöskoter, traktor, truck, motorredskap etc. Enda undantaget är sådana motorredskap som man kör gående, t ex motorgräsklippare.

Som framgår av lagtexten så gäller lagen även spårvagnsförare.

Var?

Lagen gäller inte bara på allmänna vägar och platser utan även på privat område, t ex industri- och byggarbetsplatser, åkrar, terräng, inhägnade gårdsplaner, garage etc.

Kontroller

Polisen äger rätt att ta alkotest utan att de misstänker rattfylleri, vilket ju är det vanliga vid polisens skällningsprov ute på vägarna. Den som vägrar "blåsa" är skyldig att följa med in till polisstationen för blodprov.

Alkoholkoncentrationen kan mätas på två sätt:

- i blodet då man anger alkoholhalten i promille (1 gram alkohol per kilogram blod)
- i utandningsluften då man anger alkoholhalten i milligram per liter luft.

Det värde man får när man kontrollerar utandningsluften måste dubblas för att kunna jämföras med promillevärdet. 0,5 milligram per liter utandningsluft motsvarar ca 1,0 promille.

Polisen har svårare att kontrollera andra droger än alkohol ute på vägarna, men även här sker en utveckling som ökar möjligheterna att upptäcka påverkade förare. Bl a testas teknik för att ta salivprov.

Om polisen misstänker att en förare är påverkad av narkotika så har polisen idag rätt att göra speciella tester på förarens ögon. Förutom pupillstorleken så kan vissa ögonrörelser avslöja om personen är narkotikapåverkad. Kvarstår misstanken måste föraren lämna blodprov och urinprov så att det kan fastställas om det finns narkotika i kroppen.

Enligt lagen är man skyldig att delta i dessa kontroller. Den som vägrar har polisen rätt att ta in för blodprov.

Rattfylleriets omfattning

Statistiken kring rattfylleri är inte enkel, bl a måste man vara uppmärksam på om statistiken avser rattfyllerioluckyor (där en förare av motorfordon har varit påverkad) eller alkoholrelaterade olyckor (där någon inblandad - förare, cyklist, fotgängare m fl - varit påverkad).

Det finns statistik kring rattfylleri bl a på följande hemsidor:

Trafikverket www.trafikverket.se

Brottsförebyggande rådet: www.bra.se

Trafikanalys, www.trafa.se

Mhf: www.mhf.se

Polisen, www.polisen.se

Vad händer vid en alkoholkontroll?

De flesta tester sker ute på vägarna med hjälp av polisens sållningsinstrument sk alcometer. Detta instrument visar inte den exakta alkoholhalten utan visar endast om gränsen för rattfylleri överskrids eller ej.

Om alcometern ger ett positivt utslag (misstanke om alkohol i utandningsluften) så får den misstänkte följa med in på polisstationen. Där får hon eller han blåsa i ett bevisinstrument, en Evedenzer, som är ett mycket noggrant mätinstrument. Skulle den misstänkte av någon anledning inte kunna blåsa i Evedenzern, så tar en sjuksköterska ett blodprov.

Många tror att utandningsprovet inte skulle vara lika ”säkert” som blodprovet – men detta är en felaktig uppfattning. Polisens apparatur är mycket säker. Däremot kan frågetecken sättas för de mätinstrument som säljs för privat bruk. En del av dem är helt opålitliga.

Om utandningsprovet visar på en alkoholhalt som är 0,1 mg/l (d v s 0,2 promille) eller högre så är personen misstänkt för rattfylleri och blir förhörd av polisen.

Nu sätter två processer igång:

- Den körkortsadministrativa som hanteras av Transportstyrelsen och
- den straffrättsliga som hanteras av tingsrätten.

Den administrativa processen

Även om körkortsindragningen av de flesta uppfattas som ett straff så är detta inte fallet rent juridiskt. Körkortsindragningen är en administrativ åtgärd som syftar till att trygga trafiksäkerheten, inte en del av samhällets straffutmätning.

Om alkoholhalten är lägre än 0,5 promille har Transportstyrelsen rätt att utdela en varning i stället för att återkalla körkortet. Men då måste det finnas särskilda skäl som gör att varningen anses vara tillräcklig.

En jurist på Transportstyrelsen beslutar därefter att körkortet ska omhändertas interimistiskt i väntan på att domen om rattfylleri vinner laga kraft. Finns det någon osäkerhet i fallet kan körkortet lämnas tillbaka i väntan på domen.

När domen vunnit laga kraft fastställer Transportstyrelsen en spärrtid. Den som gjort sig skyldig till rattfylleri får en spärrtid på lägst ett år. Vid grovt rattfylleri är spärrtiden lägst två år.

Man kan överklaga Transportstyrelsens beslut i förvaltningsrätten.

Körkortsåterkallelse av annat skäl

Man kan mista körkortet även av skäl som inte alltid har med ett trafikbrott att göra, t ex:

- om man bjuder en person på alkohol, när man vet att han eller hon ska köra motorfordon
- om man lånar ut sitt fordon till en person som är berusad eller inte har körkort
- om man åker med som passagerare i ett fordon, när man vet att föraren är påverkad av alkohol (eller annan drog) eller inte har körkort
- vid fylleriförseelser (även om detta inte har något samband med bilkörning)
- vid narkotikabrott.

Den straffrättsliga processen

En domstol kan döma till böter, fängelse, villkorlig dom, skyddstillsyn och överlämnande till särskild vård och de olika påföljderna kan kombineras.

Varje brott har en straffskala. För rattfylleri är den böter eller fängelse i högst sex månader och för grovt rattfylleri är den fängelse i högst två år.

Böter

Böter finns i två varianter: penningböter och dagsböter.

- Penningböter innebär ett bestämt belopp för ett visst brott, t ex är böterna för körning mot rött ljus ett fast belopp.
- Dagsböter anges i antal och storlek. Antalet visar hur allvarligt brottet bedömts vara och storleken bestäms utifrån den dömdes ekonomi. En person kan alltså bli dömd att betala t ex 40 dagsböter à 50 kr (d v s 2000 kr).

Fängelse

Den som blir dömd till fängelse blir frihetsberövad under en viss tid eller på livstid.

I vissa fall kan fängelsestraffet verkställas utanför anstalt genom intensivövervakning med hjälp av en sk elektronisk fotboja. Den som döms till fängelse i högst sex månader kan ansöka om att få avtjäna straffet med fotboja.

Villkorlig dom

Om domstolen tror att den dömd inte kommer att upprepa brottet kan han eller hon få en villkorlig dom, vilket är en slags prøvotid. Om den dömd inte begår något nytt brott på två år så händer inget mer. Begås nya brott under denna tid kan domstolen ta upp fallet igen och utdöma en annan påföljd.

Villkorlig dom kan kombineras med böter och/eller samhällstjänst.

Samhällstjänst innebär att man ska arbeta utan lön ett bestämt antal timmar.

Skyddstillsyn

Skyddstillsyn innebär en prøvotid på tre år. Den är oftast kombinerad med övervakning, vilket bl a innebär att den dömd har skyldighet att hålla kontakt med en övervakare som är utsedd av kriminalvården. Den som döms till skyddstillsyn kan bli skyldig att delta i kontraktsvård eller samhällstjänst. Kontraktsvården innebär en överenskommelse om vård, t ex mot missbruk.

Skyddstillsyn kan kombineras med böter eller fängelse.

Särskild vård

I stället för påföljd eller i kombination med vissa påföljder kan den dömd överlämnas till särskild vård. Detta innebär

- vård enligt socialtjänsten (för personer som är under 21 år)
- vård av missbrukare (enligt LVM – lagen om vård av missbrukare i särskilda fall)
- rättspsykiatrisk vård.

Rattfylleri

Om alkoholhalten i blodet uppgår till minst 0,2 promille (eller 0,1 milligram per liter i utandningsluften) blir man dömd för rattfylleri.

Man kan bli dömd för rattfylleri även om alkoholhalten inte uppgår till 0,2 promille. Det räcker med att man bedöms vara så berusad att man inte kunnat framföra fordonet på ett säkert sätt.

Man blir också dömd för rattfylleri om man kör och det kan påvisas att man har något narkotiskt ämne i blodet.

Den som döms för rattfylleri

- får böter eller fängelse i högst sex månader och
- körkortet återkallat i lägst ett år.

De flesta som misstänks för rattfylleri (promillehalt mellan 0,2 och 1,0) och erkänner brottet får av en åklagare ett strafföreläggande på ett visst antal dagsböter. Detta är fallet i en stor majoritet av rattfyllerifallen. Det blir alltså inte någon rättegång, men alla som vill, har rätt att få sin sak prövad av en domstol.

Antalet dagsböter påverkas av promillehalten och storleken på dagsböterna beror på rattfylleristens inkomst. Den som tidigare dömts för rattfylleri måste räkna med att straffet blir hårdare andra gången.

Rattfylleristen blir registrerad i brottsregistret.

Grovt rattfylleri

Om alkoholhalten i blodet uppgår till minst 1 promille (eller 0,5 milligram per liter i utandningsluften) blir man dömd för grovt rattfylleri.

Man kan dömas för grovt rattfylleri utan att alkoholhalten uppgår till 1,0 promille om man kört en särskilt ansvarsfull körning, t ex kört skolskjuts eller transporterat farligt gods.

Rättegång är det normala om man misstänks för grovt rattfylleri.

Innan rättegången ska det i princip genomföras en personutredning, där den misstänktes personliga förhållanden redovisas. Där kan det bli framkomma om den misstänkte har ett alkoholberoende som domstolen bör ta hänsyn till i valet av påföljd.

Den som döms för grovt rattfylleri

- får fängelse i högst två år och
- körkortet återkallat i lägst två år.

För den enskilde rattfylleristen kan de sociala konsekvenserna av rattfylleridomen innebära ett ”straff” lika hårt som det samhället dömer ut. Ett indraget körkort kan t ex innebära att man inte kan ta sig till arbetet eller i värsta fall att man inte kan utföra arbetet överhuvudtaget. Förlusten av körkortet kan då innebära arbetslöshet och stora ekonomiska förluster. Alkoholås kan för en del rattfyllerister bli en möjlighet att behålla jobbet (se avsnittet om alkoholås).

Drograttfylleri

Den 1 juli 1999 infördes en nollgräns för narkotikaklassade substanser i blod i Trafikbrottslagen. Nollgränsen gäller inte om narkotikan intas i enlighet med läkares ordination. Oavsett ordination eller inte gäller dock som tidigare att man kan dömas om trafikfarlig påverkan från något annat medel än alkohol kan styrkas.

Att få körkortet tillbaka

Den som mist körkortet p g a rattfylleri måste alltid ansöka om ett nytt körkort. Man ansöker först om ett nytt körkortstillstånd hos Transportstyrelsen. Man kan ansöka om körkortstillstånd när det återstår sex månader av spärrtiden men det beviljas tidigast två månader före spärrtidens slut.

Om spärrtiden var ett år måste man först få ett nytt körkortstillstånd. Därefter kan man ansöka om ett nytt körkort.

Om spärrtiden var längre än ett år måste man först få ett nytt körkortstillstånd, därefter måste man göra ett nytt förarprov på samma sätt som den som tar körkort första gången. Har man haft flera behörigheter får man avlägga förarprov för varje behörighet precis som första gången. Då måste man även ha eventuella giltiga riskutbildningar.

Villkor alkoholås

Den som dömts för rattfylleri eller grovt rattfylleri kan ansöka om ett körkort med villkor alkoholås. Då kan han eller hon fortsätta att köra, men endast ett fordon där det finns ett personlig och godkänt alkoholås. Böterna eller fängelsestraffet kommer man inte undan.

Villkoret alkoholås förutsätter att man har ett svenskt körkort och att det handlar om rattfylleri på grund av alkohol, inte andra droger. Körkortet med detta villkor är giltigt endast i Sverige. Under villkorstiden ska rattfylleristen genomgå läkarundersökning och det krävs att han eller hon sköter sig, både vad gäller alkohol och lagar i övrigt.

Efter spärrtiden upphör det villkorade körkortet automatiskt och rattfylleristen måste ansöka om körkortstillstånd för att få ett nytt körkort. Har spärrtiden varit 2 år slipper han eller hon göra ett nytt förarprov, under förutsättning att kraven som gällt under villkorstiden har följts..

Du kan läsa mer om alkoholås efter rattfylleri på www.korkortsportalen.se

Regressrätt

Om en trafikolycka inträffar och den som är ansvarig döms för rattfylleri så kan den s k regressrätten träda i funktion. Denna innebär att försäkringsbolaget betalar ut ersättning för de skador som vållats, men återkräver pengarna av den som orsakat olyckan.

Om t ex en familjeförsörjare skadats eller dödats kan man bli skyldig att betala pengar till efterlevande under många år.

Även i andra sammanhang kan försäkringsbolagen minska sina skyldigheter gentemot försäkringstagaren (utan att det är regressrätt). Om en passagerare vet att föraren är berusad och trots detta åker med honom eller henne och en trafikolycka inträffar, riskerar passageraren att försäkringsbolaget minskar eller helt utesluter ersättningen för eventuella skador.

Blir man allvarligt skadad kan det röra sig om stora belopp som man därmed förlorar.